

TÜRKİYE'DE MÜHENDİS İŞSİZLİĞİ

EMO Basın- Türkiye için de kapitalizmin krizleriyle işsizlik dalgası paralel işlemektedir. “1994, 1998, 2000 ve 2001 krizleri işsizlik oranını önemli miktarda artırmıştır. Krizler sonrasında en çok işsizlikle karşı karşıya kalan kesim ise eğitilmiş işgücü, yani mühendisler, mimarlar, bankacılar ve tasarımcılar olmuştur” diyen Ahmet Alpay Dikmen, işsizlik artışının bu kesim arasında rekabeti kızıştırdığına, bu rekabetin de yalnızca ucuz işgücü bağlamında değil aynı zamanda yaratıcı etkinliğe dayalı olduğuna dikkat çekmektedir. Böylece küçük ve orta ölçekli firmalar batarken, ucuza çok nitelikli emeği çalıştırma olanağına sahip olan sınırlı sayıda firmanın iş göçü sürecine de dahil olduğunu “küresel kapitalizme damgasını vuran ilkel birikim süreciyle” açıklamaktadır: “Üstelik faaliyet alanı yükseltimine giden firmalar bir yandan daha ileri teknoloji üretim olanaklarını seçerek, diğer yandan da fabrikalarını ucuz işgücü merkezi ülkelere ‘uçurarak’ ülkedeki işsizlik artışını tetikleyici yönde etki sağlamıştır.” (Makina, İş, Kapitalizm ve İnsan, s. 274)

Türkiye’de son 10 yıllık dönemde inşaat sektörü, sıcak para, cari açık ve özelleştirmelere dayalı bir ekonomi modeli uygulanırken, 2008-2009 krizinin ardından yine bir ekonomik baskının olduğu döneme girilmiş bulunmaktadır. Türkiye Kalkınma Bankası’ndan Kıdemli Uzman İktisatçı Ali Eşiyok, OECD teknoloji sınıflandırması ve TÜİK veri tabanından yaptığı hesaplamalarla Türkiye’nin düşük teknoloji sektörlerde varlık gösterebildiğini, yüksek teknoloji sektörlerin hiçbir kategorisinde rekabet gücü gösteremediğini ortaya koyarken, şu sarmala dikkat çekiyor:

“Türkiye’nin 30 yıllık deneyiminden de izleneceği üzere düşük ücret-düşük teknoloji ve düşük verimlilik düzeyine dayalı bir rekabet gücü politikası artan dış ticaret ve cari açıklarla sonuçlanmakta, üretimin ve ihracatın giderek daha fazla ithalata bağımlı olduğu görülmektedir.” (Cumhuriyet Gazetesi Bilim ve Teknik Dergisi-24 Mayıs 2013)

Planlamanın rafa kaldırıldığı bu dönemde istihdama ilişkin öngörüler de iktidar gündeminden çıkarmıştır. İktidarın hazırladığı 10. Kalkınma Planı’na bu açıdan baktığımızda; mühendis sözcüğünün raporda yalnızca bir kez inşaat alanıyla ilgili olarak “İnşaat, Mühendis-

lik-Mimarlık, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Hizmetleri” başlığında geçtiğini; “ara eleman”, “tekniker”, “teknisyen” ya da “teknik personel” kelimelerinin ise hiç kullanılmadığını tespit ettik. Net, ayırıcı ifadeler yerine “nitelikli işgücü/insan gücü” ifadeleriyle istihdam sorunu geçiştirilmekte, 9. Kalkınma Planı’nda yer verilen mesleki eğitim konusu da göz ardı edilmektedir. 8. Kalkınma Planı’nda yer alan teknik personel arzı ve ihtiyacına ilişkin veri ve tahminlere 9. Kalkınma Planı’nda olduğu gibi 10. Kalkınma Planı’nda da hiç yer verilmemektedir.

Oysa beyaz yakalılar için istihdam sorunu giderek ağırlaşmaktadır. EMO tarafından gerçekleştirilen Ocak 2010 tarihli “Küresel Krizin Etkileri: EMO Üyelerinin İstihdamı Araştırması”nda, EMO üyeleri arasında işsizlik oranı yüzde 10 bulunmuştur. EMO’ya kayıtlılık oranı ve işsiz mühendislerin EMO’ya kayıt yaptırmama durumu da dikkate alındığında daha da yüksek olabileceği belirtilen bu rakamın Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) o dönem için açıkladığı yüksek okul mezunları arasındaki yüzde 10.5-11.5 olan işsizlik verisine yakınlığı da dikkat çekmiştir. Raporda bu durum, “Yükseköğül mezunları arasında iş bulma olanağı daha yüksek olarak değerlendirilen elektrik, elektronik, elektrik-elektronik, elektronik haberleşme, bilgisayar ve biyomedikal mühendislerinden yalnızca EMO’ya kayıtlı olanlar için işsizlik oranının TÜİK’in yükseköğül mezunları için belirlediği işsizlik oranına paralel olması ülkemizdeki genel işsizlik tablosu açısından ayrıca düşündürücüdür” biçiminde değerlendirilmiştir.

TÜİK de son 3 yıldır yılsonlarında mesleki alanlara ayarlanmış işsizlik verisi açıklamaya başlamıştır. Buna göre “mühendislik ve işleri” kapsamında krizin etkisiyle 2009 yılında yüzde 11.9’a kadar yükselmiş olan işsizlik oranı 2010 yılında yüzde 10.5’e, 2011’de yüzde 9.7’ye, 2012’de yüzde 8.6’ya düşmüştür. Ancak bu verileri değerlendirirken işgücüne katılım oranlarını da dikkate alırsak 2009 yılında işgücüne katılımın yüzde 84.3’de kaldığı, dolayısıyla zaten iş bulamayacağını düşünen bir kesimin işgücü arzından çekildiği anlaşılmaktadır. Mühendislerin işgücü arzına katılımı 2010 yılında yüzde 86.6’ya, 2011 yılında yüzde 88.2’ye çıkarken, 2012’de yüzde 86.5 ile 2010 yılı düzeyine düşmüştür.

Haziran 2013 Hanehalkı İşgücü Anketi’ne göre Türkiye’de genel işsizlik oranı yüzde 8.8 olarak açıklanmıştır. Mühendislerdeki yüzde 8.6 olan 2012 yılı işsizlik oranının genel işsizlik oranına paralellığı can yakıcı işsizlik sorununu mühendislerin de artık aynı ölçüde yaşamakta olduğuna işaret etmektedir. Belki bu veri de mühendislerin işçileşen profillerinin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

TMMOB’nin 2006 yılında yaptırdığı Profil Araştırması verilerine göre o dönemde işsizlik oranının yüzde 3.6 gibi oldukça düşük düzeyde bulunduğu dikkate alındığında da son 10 yıllık dönemde işsizlik sarmalının mühendisleri oldukça derinden etkilediği anlaşılmaktadır.

Haziran 2013 Hanehalkı İşgücü Anketi’ne göre Türkiye’de genel işsizlik oranı yüzde 8.8 olarak açıklanmıştır. Mühendislerdeki yüzde 8.6 olan 2012 yılı işsizlik oranının genel işsizlik oranına paralellığı can yakıcı işsizlik sorununu mühendislerin de artık aynı ölçüde yaşamakta olduğuna işaret etmektedir.